

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

73. An si quis, sine causa non legit Horas temporibus determinatis, peccet venialiter? Et quid, si alias sit consuetudo contraria circa hoc? Et quænam censenda sit justa causa, quæ à culpa reddit ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

prandio primam, cenfeo planè exigi causam iustam, aboqui peccatum admittendum veniale.

8. Non desinam tamen hic adnotare Sanch. in *Offic. tom. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 37.* docere Matutini & laudes sequentis diei posse dici hora secunda pomeridiana; Ita recentiores ab eo consulti, quorum vnus dixit, quod si post mediam diem hodiernam recitet quis Matutinum diei crastinae, saltem in Quadragesima vbi Vesperae dicuntur ante prandium, satisfacere præcepto; sed hoc vltimum mihi non placet, sicut nec placuit Trullench loco cit. num. 8.

9. Nota hic obiter Communitates Religiosorum non peccare mortaliter si sine causa legitima recitent Horas extra tempus præscriptum, aut earum ordinem inuertunt. Ita me citato Caramuel, *disputat. 101. num. 1320.*

RESOL. LXXIII.

An si quis sine causa non legit Horas temporibus determinatis, peccet venialiter?

Et quid si alias sit consuetudo contraria circa hoc?

Et quoniam censenda sit iusta causa, qua à culpa redat immunem illum, qui non recitat Officium Diuinum debitis horis anticipando vel postponendo illud? Ex part. 11. tractat. 1. & Misc. 1. Resolut. 9.

§. 1. Sententiam affirmatiuam olim docui, sed contra me insurgit Caramuel in *Theol. fundamental. fundam. 53. §. 20. n. 117.* vbi post aliquas conclusiones hanc ponit: Non datur de facto præceptum de tempore legendi priuatim. Didici ipsam à Diana, qui citate resolutionis §. sed eius, expressè ait; Non obligat ex vi præcepti statuti illis, & solemnibus horis officium Diuinum recitare: Quid ergo hic ego, vbi non est lex, nec est præuaricator: Ergo sententiam suam impugnat Diana, si Caramuelis opinionem impugnat. Ita ille.

2. Sed ego puto obligari, si non ex præcepto saltem ex consuetudine, ne & ex aliis rationibus quas Doctores vbi infra adducunt. Itaque communis sententia Doctorem est, non seruare debitas horas in priuata Diuini officij recitatione, sine rationabili causa esse peccatum veniale; ratio est, quia officium Diuinum ideo horæ canonicæ dictum est, vt bene aduertit Nauarrus *cap. 3. de oratione num. 26.* quia certis diei horis est recitandum, vt iisdem horis, atque aded per omnes diei partes Deum laudemus, & cum illæ horæ præcipue selectæ sint, in quibus nostræ salutis mysteria peracta sunt, & sapissimè hymni officij, temporis quo recitandi sunt mentionem faciant, certè negligentia reus erit, qui huiusmodi tempora sine legitima causa prætermittit, hæc est communis Doctorem sententiam, ita docet Henricus de Gandauo *quodlibet. 11. art. penult.* Paludanus in 4. *dist. 15. part. 5. artic. 2. conclus. 3.* Ioannes de Turrecrumata in *capite presbyter disput. 91. quest. 2.* Angelus *verbo hora num. 22.* Taberna *dicto 26. num. 27.* Syluest. *quest. 9. dicto 2.* Caietanus §. 4. *Annilla num. 17.* Sotus *lib. 10. de Iustitia quest. 5. artic. 4. conclusionem 2.* Nauart. in *manuali cap. 25. num. 97. & cap. 3. de oratione numer. 45. & sequentibus, & cap. 1. n. 29.* Medina in *summa lib. 1. c. 14. §. 11.* Palacios 4. *dist. 15. disp. 9.* Manuellus Franco- linus *tract. de tempore horarum Canonicarum capit. 25. numero 7.* Aragonius 2. 2. *questione 83. artic. 12. dub. 5. §. de tempore dicto 2.* Ludouicus Miranda *tom. 1. Manualis Prælatorum regular. quest. 37. ar-*

tic. 8. conclus. 1. Graff. *part. 1. decisio. lib. 2. cap. 53. num. 18. & 19.* Cardin. Tolet. in *summa lib. 2. cap. 33. §. circa tempus.* Cardin. Bellarminus *tom. 4. controu. lib. 1. de bonis operibus cap. 18. §. tempus.* P. Gregorius de Valentia *tom. 3. disput. 6. questio. 2. punct. 10. §. 5.* P. Lessius *lib. 2. de Iustitia cap. 37. dub. 12. num. 79. vers. est autem.* P. Reginaldus *188. cap. 12. sect. vlt. num. 179. proposit. 3.* P. Layman *tom. 2. lib. 4. tract. 5. cap. 3. num. 8.* P. Sanchez *tom. 2. Consil. moral. l. 7. cap. 2. dub. 36. conclus. 3.* Videat Caramuel doctissimus, quantum nubem Testium contra se habeat.

3. Sed ego benignius loquendo, dico quod duplex potest esse horarum Canonicarum postpositio, quædam enim est moderata, & consuetæ, quam communiter ferè omnes faciunt sine scrupulo, vt si prima dicatur post duas vel tres horas ab ortu solis, simul cum Tertia, Sexta, Nona, & Vesperæ cum Completorio statim post prandium, alia verò inusitata, & extraordinaria, quæ abque vrgenti causa ab hominibus mediocri diligentia res diuinas tractantibus fieri non solet, vt recitare Primam in occasu solis, vel totum officium propè dimidiam noctem; priorem dilationem docet fieri posse sine vilo peccato, vt docet secunda sententia abque alia causa præter consuetudinem, & ratione illius; posteriorem verò non posse fieri abque peccato veniali, quia non est talis consuetudo, nec elicit rationabiles. Ratio prædictæ moderatiõis est, quia prior dilatio fundatur in necessitatibus communiter occurrentibus, & licet interdum possint non occurrere: tamen lex generalis non obligat cum tanto rigore, quia non possunt hanc cutam, & sollicitudinem habere nisi homines valde perfecti, & in suis actionibus commensurandis ac distribuendis multum confidenti, sed posterior dilatio non habet rationem moralem communem omnibus etiam regulariter, sed ex sola negligentia ordinariè nascitur, & est periculosè expostita, vel omittendi aliquid, vel saltem malè recitandi nimia celeritate, & idè non potest tanta licentia sine causa esse inculpabilis. Hanc sententiam docet Cardinalis Bellarminus *tit. 4. controuers. lib. 3. de bonis operibus cap. 18.* vbi ait; Intelligendum est autem, tunc solum peccatum esse, præter hotarias non suo tempore celebrare, quando, & longè receditur à tempore Canonico, & abque vlla rationabili causa id præsumitur, nisi forte consuetudo iam multis in locis recepta, & à piis doctisque viris tacto quodam consensu approbata excuset: Idem docet P. Ioannes Azorius *tom. 1. lib. 10. cap. 9. quest. 8. vers. Obiicies secundo* vbi addit. Est enim in hac parte potius consuetudini standum, quam iuri scripto; P. Suarius *tom. 2. de Relig. lib. 4. de horis Canon. cap. 27. num. 8.* ex professo hoc agit, idem docent P. Reginaldus *lib. 18. cap. 12. sect. vlt. num. 180. vers. quænis.* P. Filliucius *tom. 2. tit. 23. cap. 8. questio. 8. dicto 2. num. 270.* Bonacina *tom. 1. tit. de officio disput. 1. quest. 3. punct. 3. num. 9.*

Quibus omnibus adde Escobar à Corto de *Horis Canonicis quest. 4. §. quo tempore num. 129.* & Patrem Baldellum in *Theol. moral. tom. 2. lib. 3. disput. 36. num. 6. cum seqq.*

4. Itaque concludo, venialiter illum peccare qui notabiliter variat tempus officij, sine rationabili causa nimis illud anticipando aut postponendo, vt si quis recitet Primam, verbi gratia, tempore Completorii, & ad crepusculum vespertinum, vel Completorium tempore Primæ, & ad ortum solis, & è contra, si quis variet ex rationabili causa, vel si non variet notabiliter sed solum moderatè, & intra quandam latitudinem paucarum horarum omnino potest vacare, culpa, vt subdit Suarius *cap. 26. cit. num. 8.* Sanchez

Sup. hoc in fine præcedentis Ref. & supra in Ref. 19. §. Sed hæc, ad medium, & in Ref. 56. §. Obligari, prope finem, &c.

Sup. hoc in duabus præcedentibus Ref. & supra in Ref. 64. §. vlt. ad medium à velt. Et bin prætable, & in Ref. 62. §. Notandum est.

respondeo, quod non; nam in Sancto Severino ut obleruat Perlicus de horis Canon. cap. 9. dub. 1. num. 10. adfuit culpa, quia non recitando horas debito tempore agebat negotia secularia, & ex aulo Regia, non ex Ecclesie necessitatibus procedentia. Ad alia, quae contra me Caramuel adducit, respondent Authores superius citati, quos videre poteris.

RESOL. LXXIV.

An sit unum tantum peccatum internum, etiam si voluntas omittendi Horas Canonicas sepius per diem facta morali interruptione reuertatur?

Et an Beneficiarius Sacris initiatus Horas omittens peccet duplici peccato contra iustitiam, & Religionem, adeoque in confessione utrumque exprimendum? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 219.

§. 1. AD hunc casum sic respondet Oliuerius Bonartius de Hor. Canon. lib. 2. cap. 20. num. 6. Censent communiter Doctores latum discrimen esse inter omissionem Horarum externam, & omittendi illas voluntatem. Illa enim, quamuis vnus diei Horas omittas, vnicum solum peccatum est: haec multiplex pro numero volitionum renouatarum, quibus voluisti, vel omnes, vel aliquas per diem vicibus moraliter interruptis omittere, quae etiam peccata sunt, quamuis postea mutata voluntate Horas recites. Dixi hunc esse communem sensum Doctorum; quia sunt aliqui, qui probabiliter tenent non videri multiplicari peccata pro numero volitionum internarum, eo quod illae censentur continuari suo modo in externa omissione, quae vnicum peccatum est: vt enim desideria, & proposita, quae quis saepius reaccendit, & fatiolo impetu fertur ad hostem suum interficiendum, non sunt nisi vnum peccatum, quia continuantur in externa inchoatione homicidij; ita etiam censei poterunt omnes illae intentiones Horas illas omittendi vnum numero peccatum; quia continuantur in illa externa omissione, quae solum complentur sub fine diei naturalis. Ita Bonartius, qui cap. 21. num. 1. docet, beneficiarium Sacris initiatum Horas omittentem, peccare duplici peccato, contra iustitiam, & Religionem: adeoque in confessione utrumque exprimendum; sed tu tene contrariam sententiam, quam alibi cum multis Doctoribus docui; quibus nunc addo Castrum Palaum tom. 2. disput. 2. punct. 1. §. 2. num. 29. quia eadem est res praecipua omnibus illis titulis, & sub eadem ratione praecipitur; namque recitatio in laudem Dei, &c.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 7. lege laram doctrinam Ref. 154.

Alibi in tr. 7. Ref. 65. & hic supra in Ref. 25. ad medium, versum, quia valde.

RESOL. LXXV.

Verum, si quis omittat omnes Horas vnus diei, committat vnum peccatum, an plura?

Et an in confessione debeat exprimere, quot Hora fuerint omissa? Ex p. 2. tr. 12. Ref. 5.

§. 1. DOcet esse plura peccata Leonardus Lessius lib. 2. cap. 37. dub. 9. n. 53. Nam singulae Horae sunt distinctae orationes, & distincta Officia diuersis temporibus Deo soluenda; ad quorum singula obligamur sub reatu peccati mortalis. Ergo singulorum omisso erit distinctum peccatum mortale. Secundò, in illo actu omittendi omnes Horas, salte virtute; septem distinctae omissiones sunt volitae: sed singulae omissiones sunt distincta peccata externa ergo

Sanchez lib. 7. Consil. mor. cap. 35. num. 5. & dub. 37. num. 2. Bonacina de horis Canonicis disp. 1. quae. 1. num. 5. punct. 3. num. 7. & 9. nam sic habet consuetudo communitate recepta, etiam inter Clericos prios, & timoratos, & illa bene potest interpretari, & quatenus opus si etiam moderari rigorem iuris quoad praescriptum tempus cuiusque horae: ac proinde etiam potest excusare ab omni culpa. Atque ita licitum est horas omnes minores simul dicere ante prandium post tres, vel quatuor horas ab ortu solis, & Vesperas, & Completorium simul dicere post prandium, & post meridiem, & Matutinum, & Laudes simul dicere Vesperae praecedentis diei, vt mox dicemus, & haec consuetudo iam sic habet, & est rationabilis, habita ratione earum occupationum, quae communitate vnicuique solent contingere, & idem vnicuique liberè potest illam sequi, etiam si fortasse occupationes non habeat, cum hoc sit per accidens, & ad honestandam consuetudinem satis sit, si communitate habeantur à pluribus.

Et si contingat rationabilis causa notabiliter praecipienda, aut postponendi tempus horarum vltra communem consuetudinem, adhuc potest id fieri sine culpa, vt notant iidem Authores, & patet ex cap. Presbyter disp. 91. vbi Presbytero, qui debet exire ad opus rurale, datur consilium vt manè recitet vsque ad Nonam inclusiuè, & cap. 1. de celebr. Miss. adduntur etiam Vesperae, quod signum est in recitatione priuata facile posse ex aliqua causa variari tempus aliqui praescriptum, & consuetum.

6. Sed si quaeras, quanam censenda sit iusta causa, quae culpa reddat innumem illum, qui non recitat Diuinum Officium debitè horis anticipando vel postponendo illud: Respondeo ex doctoribus colligi quaecumque honestam occupationem esse causam legitimam, & rationabilem, talis est lectio, concio, ludium, temporalium rerum licitarum, & necessitatum occupatio, & similia. Vnde Hostiensis in Summa tit. de Consecrat. Eccles. vel altaris dist. 2. §. & qualiter num. 15. ait, quod Clerici peregrini possunt simul dicere omnes horas, scilicet primam, & reliquas vsque ad Vesperam inclusiuè, & Postea facere iter suum, & quod idem de curialibus intelligi potest, & Sylv. verbo hora quae. 9. dist. 1. idem dicit de curialibus; Innocentius, Hostiensis, Ioannes Andreas, & alij in cap. 1. de celebrat. Missarum, dicunt quod Dominus Papa, Cardinales, Episcopi, & multi alij inferiores mane recitant simul omnes horas vsque ad Sextam, quandoque etiam vsque ad Nonam inclusiuè, vt deinde negotia expendant, ita docet Nauarrus cap. 3. de oratione num. 56. fin. & Marcellus Francolinus tract. de tempore horarum Canon. cap. 26. num. 4. & sequentibus; Idem nunc passim ferunt multi pij, & Religiosi Viri. Nauarrus tamen cap. 3. de oratione num. 47. & 48. reprehendit illos, qui nec studiis, nec lectionibus, negotioque vlli incumbentes, illico vbi illuxerit, aut paulo post horas omnes ad Vesperas vsque recitant; sicut etiam illos, qui equitandò iter faciunt, cum possint statutis temporibus horas recitare; statim in Aurora omnes simul recitant, & postea totum diem colloquiis, fabulis, & verbis otiosis insunt, denique legitimam causam esse, affirmant aliqui, si scholasticus differat Horas in vespertinum tempus, quia matutinum est apertius studio quam vespertinum, hoc autem est apertum ad recitandum, ita Maior in 4. dist. 14. quae. 1. Nauarrus cap. 3. de oratione num. 55. P. Thom. Sanchez tom. 1. Consil. moral. lib. 7. cap. 2. dub. 16. n. 3. Reginald. lib. 18. cap. 12. sect. vi. num. 179. propos. 4. vers. monet.

7. Ad id verò quod asserit Caramuel, exemptum à me adductum Sancti Seuerini me iugulare,